

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positiæ conduceant ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & fermam debet dari proportio: at qui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturalem, nulla est proportio: cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiae originalis, & Angelos, opus habuisse gratiam; quia & ipsorum vires, pure naturales, non poterant sufficiere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius L. 2. ad Thraecundum c. 2. vel sub initium, ait de gratia: Non alia stantem Angelum à ruina potuit cibodire, nisi illa, que lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia opera: in hoc, ut surget, in illo, ne cadetur. & S. Augustinus l. de corrept. & grat. cap. 11. ait de Adamo: Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellit, nunquam malus esset. & fine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset. vide Rhodes disp. 2. de gratia, quæst. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei representetur: nihil enim voluntum, quin præcognitum: at non sufficit qualisunque representatio, sed debet esse proportionata: nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spirituale, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spirituale: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturalem, debet precedere cognitio supernaturalis, seu illuminatione gratia. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficiere ad actum spiritualem efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad officium actum supernaturalem, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incidere, nisi ab aliquo juvetur: arqui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum exercitando, & suadendo, tunc etiam manum ei, & operi physicam portigendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratia illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxiliò, sive habituum, sive omnipotentis extrinsecè applicata. Et haec rationes omnes valde bonae sunt, attamen ratio ab autoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola est sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

O. B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel falso ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: Misericordia tua subsequetur me. Psal. 87. v. 14. Mæn. oratio mea prævenit te. Psal. 118. v.

147. Preveni in maturitate, & clamavi. Proverb. 16. v. 1. Hominis est animam preparare &c. ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 38. v. 11. DEUS meus, misericordia ejus præveniet me: ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subseqüentem, quas explicavimus n. 12.

In secundo textu illud mæn. oratio significat, Christum (de quo est ille psalmus) præveniente tempus passionis, ut peteret, calicem à le transire, neque tamen extuditum esse, ut indicatur verf. seq. seu 15. Ita quid Domini repellit orationem meam? vel, si de quovis homine velis explicari illum verum, plus non significat, quam quod citio ad ordinatum DEUM structurum sit, eum adhuc esset tempus dormiendo. Idem significat secundum textus ex Psal. 118. Textus ex Prov. 16. significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & certes inclamat S. Augustinus: Præparatur voluntas à Domino: Estque præterea pulcherrimus textus L. 1. retrah. c. 23. ubi ait: Utrumque ergo nostrum est (scilicet credere, & bene operari) propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatem: . . . . utrumque ipsius est; quia ipse præparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi voluntibus nobis.

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod latenter in statu naturæ integræ non sufficit necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo, ant. probatur. Sic de corrept. & gratia c. 12. Ut ergo non accipiteretur donum DEI, id est, in bona perseverantem, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in eis relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ pñ illo fuerat instituta peccato, & nibil illi ex se ipsa concupiscentialiter refrehabat, ut dignitate bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrio. & serm. 2. de verbis Apostoli. Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amitti.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. S. Augustinus nunquam somnivit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentie potuerit salutarer agere, & in bono supernaturali perseverare: nam de corrept. & gratia. c. 11. sic scribit: Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellit esse malum; sed tanè habuit, in qua, si permanere vellit, nunquam malum esset, & fine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deferre posset. Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eis libero arbitrio, & quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad hominem autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotentibus. Imò adversari, qui hæc objiciunt, alibi nullies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædictis autem modo in statu naturæ lapide habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuerit perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaleriter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturalem instructum. Sic se explicat S. Doctor de natura & gratia. c. 43. Quis enim ne-

sicut, cum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justitiam vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivolum latrones reliquerant, qui gravibus fauciis, confessisque vulneribus, non ita potest ad justitiam culmen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicunque libero arbitrio instrutum, sed tal, quod libera potestate ad nullum vivendum sit prædictum, quam potestatem ex textu superiori dat gratia.

Eadem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit fauciatum. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quia S. Augustinus voluntet dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & falluntur; nam tandem S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitu concupiscentia, quæ libertas magnas præbeat vires: non vero perditam esse omnimodam libertatem.

48. Ob. 3. Saltem justus, habens gratiam habitualem, non opus habet gratiam actuali excitante: ergo adhuc nostra conclusio non subficit. prob. ant. justus habet habitus supernaturales impulsus, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Posito lumine glorie Beatus non egit alia gratia ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. supposito. Habitus, hæc operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se foli facere possunt, ut homo viget, & vitaliter attendat; alias semel justificatus non egere gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 41. ex similitudine palmis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lu-men glorie necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius deliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; alias irtut in infinitum. At vero ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & deinde deliberetur; alios non posset voluntas eam deliberare amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitus fidei. Confirmatur. Facta sufficiens propositione mysteriorum revelati sequitur necessarii assensus fidei: ergo non requiriatur ad eum alia gratia, quam revelationis, & propositionis motivi: prob. ant. implicat, ut intellectus clare cognoscat DEUM summe veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id est verum: sed veritati clare cognitis intellectus necessarii assentitur: ergo. Resp. disting. 1. cons. actus fidei est necessarius, positis omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positis omnibus illis, neg. 1. & etiam 2. confiq.

51. Ob. 4. Si gratia est necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM cadere vitum acceptio personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo est accepior personarum. Confirm. Necessitas gratia evertit libe-

Iberum arbitrium: ergo non debet admitti. Relp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Acceptio perfonarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliás, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoro, est et acceptor perfonarum) sed tunc datur id vi-
tium, quando unus potius habet jus accipendi, quam alter, vel falem sequale jus, & distribu-
tio debet fieri ex justitia legali, e. g. beneficium
debet dari digniori, & aliquis illud confert mi-
nus digno; quia est amicus, vel commendatus
ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc
enim fit contra jus dignioris, & committitur hoc
peccatum. At iuris DEUS nemini quid-
quam debet ex justitia legali: dein dat omnibus
gratias sufficienes, & quandoque illis maiores,
qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide
Concilium Senonense circulum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur *Matth. 25. v. 15*. DE-
US sub nomine Domini dedisse servis, uni quin-
que, alteri duo, tertii unum talentum, *uniuscuique*
secundum propriam virtutem: ergo vires natura-
les possunt elicere actus meritorios gratiae, &
DEUS dat gratiam secundum merita naturalia.
Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dis-
positio, non tollit rationem gratuiti: ergo ope-
ra naturalia possunt esse merita de congruo re-
spectu gratiae ad alios actus &c. prob. ant.
quamvis dominus det aliquod donum servo:
quia hic eum orat, tamen dat gratuitum: ergo a
pari DEUS etiam dat gratuitum, quod dat tan-
tum de congruo merentibus, vel tantum se di-
sponentibus. Relp. neg. conf. Vel enim per illa
talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel,
si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per
virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed
supernaturalis gratiae: vel, si intelligitur virtus
naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud
secundum non significat vim moralem, aut
meritoriam ineffe illi virtuti, sed eam tantum suffi-
ce purum terminum, quem DEUS sibi praefi-
xit.

Sic e. g. DEUS divitem sapientem movet ad
actus elemosyne faciendo, quam pauperem:
& tamen divitiae non sunt causa meritoria mo-
tions Divinae: sed tantum sunt purus terminus,
quatenus DEUS habentes maiorem potestatem
exercenda virtutis, sapientem ad eam exercendam
movet. Et sic explicat hæc verba S. Prosper
l. 2. de vocatione gentium e. g. dicens: *Uniuscuique*
*secundum propriam virtutem, id est, secundum pro-
priam, & naturalem possibiliter, non autem fe-
cundum proprium meritum.* Ad confirm. dist.
ant. meritum de congruo, vel moralis dispositio
non tollit omnem omnino rationem gratuiti.
om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, &
Concordia adhucunt in gratia respectu actuum
naturalium. neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, &
Concilii habetur, actus naturales nullam
omnino habere proportionem, aut rationem
positiva dispositionis ad gratiam: & vires natu-
rales nullam habere proportionem ad actus su-
pernaturales.

53. Ob. 6. Infirmitas, licet non possit se-
fanare, potest tamen ex naturalibus viribus me-
dicum vocare: ergo etiam natura lapa potest
falsum invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam
rationalem, potest tamen producere dispositio-
nem, que exigat, animam rationalem infundi: ergo potest etiam producere dispositionem ex-
igentem, produci gratiam, vel actum supernatu-
rale. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera
bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici
non potest: ergo. Relp. neg. conf. cum enim
fanaria, seu operatio medici, etiam sit naturalis,
utique potest ager ponere aliquam dispositio-
nem, vel exigentiam proportionatam actioni
medici: at gratia est aliquid ordinis superioris,
ad omnem actum naturalem: ut enim diximus
num. 43. actiones haec, cum sint essentialiter actiones
servorum, non possunt habere proportionem,
seu exigentiam ad hereditatem filiorum,
sed hanc DEUS debet omnino gratuitu dare.
Ad 1. confirmationem servit eadem responsio;
nam etiam infusio animæ est naturalis, & juxta
exigentiam, falso determinata materiam. Ad
2. confirm. neg. ma. nam imprimi opera natu-
raliter bona, sum removens prohibens, ut vo-
cant, peccati; quia saepe actus naturalis, si fiat,
impedit peccatum: deinde, quanvis ea opera non
mereantur præmia supernaturalia, possunt me-
teria præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest qui sine gratia amare
DEUM super omnia; sed amor DEI super omnia
est actus conducens ad salutem: ergo po-
test quis sine gratia elicere actum conducentem
ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis
sine gratia baptizare infans; quia res est facili-
lis: sed baptizare, cum sit adimpleto præcepti
supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo.
Confirm. 2. DEUS faciens, quod est in se, non
denegat suam gratiam: sed potest aliquis per
virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed
supernaturalis gratiae: vel, si intelligitur virtus
naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud
secundum non significat vim moralem, aut
meritoriam ineffe illi virtuti, sed eam tantum suffi-
ce purum terminum, quem DEUS sibi praefi-
xit.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè
baptizando infantem peccare, adeoque actus
baptizandi non est necessario supernaturalis;
unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom.
2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149.
tunc actus est perfecta adimpleto præcepti su-
pernaturalis, sed tantum secundum quid. Pu-
tat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam
talenti actionem præcedi à cogitatione congrua
in infidei, quæ sit specialis gratia, non respectu
infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit
prior responso. Ad 2. confirm. neg. conseq.
Syllogismus, ut patet consideranti, non est infor-
ma; nam in conclusione inferatur meritum, de
que non fuit facta mentio in præmissis. Qui-
dam tantum admittunt, quod DEUS faciens,
quod est in se ex viribus gratiae, non negat gra-
tiam ulteriore: & hi negant minorem. Alii id
principium intelligunt quidem de faciente, quod
est in se, viribus naturae, negant tamen,
actus naturales esse meritorios: sed dicunt, esse
tantum puros terminos, quibus positis DEUS
ex pacto cum Christo gratiam conferat. Ve-
rum de hoc principio redit paulo post sermo.

55. Quæres, an ista gratia, excitans ad actus
salutares, sit actus intellectus tantum, seu illumi-
natio,

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis. 101

natio: an vero sit etiam actus aliquis indeliber-
tus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus poten-
tia ad objectum, excitans eandem ad delibera-
tam amplexionem ejusdem objecti. Resp. cum
Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus
aliis, immo, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus mo-
deris scriptoribus, esse utrumque actum, nem-
pote intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur
conformatum menti SS. Patrum, & Conciliorum,
quorum verba multo convenientius in hac sen-
tentia explicitantur; nam, quando Patres, & Con-
cilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel
conversionem, utrumque actum, tum intellectus,
tum voluntatis folent adiungere. Sic Concilio
Milevitano cap. 4. ita habet: *Cum sit u-
trumque donum DEI, & scire, quid facere debe-
mus, & diligere, ut faciamus: & Tridentinum
suff. 6. c. 5. gratia voca illuminationem, & in-
spirationem: & quidem requiri à Concilio actum
intellectus nemo dubitat; cum nihil voluntum, qui
præcognitum, de quo plura num. 44.*

Quod vero etiam requiratur ab eodem
Concilio actus voluntatis, probatur ex eo: quia
Concilio dicitur, tangentे DEO cor bonitatis; nam
nomine cordis intelligentia voluntas: per tangere
autem intelligenti impulsu aliquis voluntatis.
Verum quidem est, quod illum tactum mox
Concilium vocer illuminationem, adeoque vi-
deri possit, de actu intellectus loqui: at quia,
Cui recte Suarez loc. cit. num. 7. per actum in-
tellectus non propriæ tangit cor, sed per ali-
quam inclinationem, vel impulsum, aut motum,
vocatur hic impulsus tantum ideo illuminatio
qua ex illuminatione statim refutata.

56. S. Augustinus vero sapientissime distinguit
duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, al-
teram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur
l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem in-
noteat, quod latet, & suave fiat, quod non
delebat, gratie DEI est.* (similia repetit eod. l.
c. 119. & Lepius alibi) ex quibus primum spectat
ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam
nihil suave fit formulari, nisi per aliquem suauem
affectum voluntatis; licet enim cognitione
possit esse causa suavitatis: quia potest, tem-
tanquam suavem representare: non tamen po-
test esse ipsa suavitatis, qua formulari est affec-
tus dicitur. Ex his autem clare infertur, quod
S. Augustinus, dum docet, naturam lapsum ju-
vari gratia, semper velit eam juvari duplice: cum
distinguit, non latere, & delebat. Accedit,
quod natura lapa, tam in voluntate, quam in
intellectu, vulnerata, in ultraque potentia de-
bet sanari: & in intellectu quidem ignorantia
debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus
l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 19. vocat certam sci-
entiam: in voluntate autem inscrutitas, & concu-
piscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem
c. 19. S. Doctor vocat, *victricem deletionem.*

57. Accedit ratio tacta à Suarezio l. 3. de
auxil. c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu
motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit
voluntatem ad perfectum consensum; nam pri-
ma gratia excitans intellectum, per cogitationem
e. g. ad objectum virtutis, non statim sufficien-
ter representat omnes rationes id amplectendi,
& ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo,
necum deliberato, afficiatur ad cogitationem

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium:
Facient, quod est in se, DEUS non de-
negat suam gratiam.

58. Negavimus hucusque, quod ope-
ra naturalia possint esse etiam
remota dispositio ad
gratiam: jam igitur oritur quæstio, an ergo ni-
hil profici opera tantum naturaliter bona: an
non DEUS facient, quod est in se, in ordine
nature, det deinde gratiam supernaturalem, qua
adjuvare salutem operari queat. Et quidem
principium hoc: *Facient, quod est in se, DEUS
non denegat suam gratiam:* Theologi communis-
sime admittunt: sed non eodem modo expli-
cant. Difficultas oriri videtur ex eo, quod ex
una parte DEUS velit, omnes homines salvos
fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4.
nec tamen videatur omnibus gratias supernatu-
rales largiri; nam prima gratia supernaturalis est
vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr.
11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est
placere DEO; credere enim oportet accedentem ad
DEUM;* quia est. & inquirentibus se remunerat
sit, item Tridentinum suff. 6. c. 8. ait: *Fides est
bunaria salutis intus, fundamentum, & radix omni-
nis iustificationis, sine qua impossibile est placere
DEO.*

Hac autem gratia, seu vocatione ad fidem,
videntur caruisse, & adhuc carere plures, pra-
serunt gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis fe-
raru more habitantes, qui nihil de fide vera
audiérunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos
caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cùm
causa damnationis istorum non in DEUM, sed
in ipso metu referenda sit, non videtur hæc affi-
gnari posse, nisi dicendo, quod non fecerint vi-
ribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quod si
fecissent, DEUS ipsis gratiam largius fuisset. Ex
altera parte videatur, ex hac assertione sequi, quod
quis per opera naturalia possit accedere ad fidem,
aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque,
quod inchoatio salutis sit à natura: qui fuit er-
ror Semipelagianorum, dudum rejectus ab Ec-
clesia, & iterum proscriptus à Tridentino suff. 6.
c. 5. ubi definit, *iustificationis exordium à pre-
niente gratia sumendum esse.*

N 3 59. Ad

59. Ad evitandos hos scupulos vari variis vias interunt. Prima sententia (qua videatur esse Durandi, & aliorum, quos recenset Ripalda, tom. 1. de ente supernatur. disp. 17.) vult, quod DEUS faciens, quod est in se, per vires naturae, non negat gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamende congruo. Verum, qui ita fentient, non statis recedunt a Semipelagianis; nam etiam illi non affirmant, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certe, ut videre est apud Aldrete, disp. 16. de predestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Caglianus duxit dixit, opera naturalia esse *ortum quendam bone voluntatis, vel conatum bone voluntatis*, ne (ut ait) videatur DEUS irrationalibus munificientia dormienti, aut inerti, gratiam dare: qua ratione puravit posse defendi, gratiam tamen gratuitam dari: ergo Caglianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritorum congruo, impugnabant. Videri potest Ruini disp. 14. de predestinat. sec. 3. & Ripalda loco supra citato, qui inlerupit cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisti videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facient, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratias, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum haec dispositiones effent causa morales, & aliqua merita de congruo; unde hac sententia jam refuta est. n. præc. (vide etiam, n. 63. § 64.) si tamen dispositiones intelligentia positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intelligenter latè, seu negative tales, sive removentes prohibent (Qualis exempli gratia dispositio imprædicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removet mortem, que prohibetur, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam latè posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligentendum esse de faciente, quod est in se, viribus grata, non viribus naturæ. Ita moderni Thomistæ cum Alvarez, & aliis cum Aldrete disp. 16. de predest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadtii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simili etiam per naturales; nam ajunhi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam medium, hominem naturaliter operatur per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter aliquid naturaliter, eliciat simili supernaturalem. Ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in Concordia disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod in intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, qua conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, factum natura lapsi; nam ea potentia robustior, ut ait Eximus l. 4. de auxil. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologica supernaturalis; cum enim ex se non conductat ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in ea latem sensu, in quo Patres accipiunt gratiam supernaturalem. Tali dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quodcumque ei placuerit, majorem virtutem de condigno, sed tantum de congruo.

Certe, ut videre est apud Aldrete, disp. 189. c. 12. n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quamvis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 233. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus liberè abusuri essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoque DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Vasquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratia in ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hanc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententiae, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare, ita præstiter Rhodes, disp. 2. de grat. q. 1. sec. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: qua tamne neutriquam sunt meritoria gratia Theologicae supernaturalem: neque etiam sint conditions, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negative tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. Ita Suarez, l. 4. de auxiliis c. 12. usque ad 17. §. præfertim hoc ultimo, seu 17. mo. camque sententiam referit tom. 1. p. tr. de predest. l. 2. c. 18. ubi valde multis pro hac sententia citat: tandem tenet Arraga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralam positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & haber in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purum terminum, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eam positiæ aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde moveretur. e.g. Dominus præcipit servo, ut Petro det elemosynam: in hoc cau præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis distinctionis elemosynæ; quia servum vero movet: & per illud dominus fit etiam causa elemosynæ data. Si jam dominus addat, ut servus eam elemosynam det hora tercia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; quia servus non moveretur à sono, sed à præcepto domini, sibi illum

Quomodo intelligi. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 103
illum sonum, tanquam purum terminum, præfigit: quo posito, & non alter, vult elemosynam dari, cum posset aquæ sibi præfigere horam quartam, vel secundam: nec eo cau aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimen magnum est inter conditionem strictè dictam, & purum terminum. Conditio est, qua moveri proprie bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. præc. dictum, non moverit. Rursum voluntas, recipiens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, qua recipit tantum purum terminum non est conditionata, sed absoluta. e.g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hanc beneficium, que desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionata, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem cratinum, facit votum absolutum: quavis pro termino exequiendi votum, recipiat dictem cratinum, nec votum perfecte stringat, nisi postquam dies cratinus adveniret. Utrum autem aliquid recipiatur à voluntate ut purus terminus, an ut conditio, debet desumti ex eo, an quis ab eis odio, vel amore moveatur, an non. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis effeat purus terminus, si scilicet quis non moveretur ad recuperationem, sed hanc independenter a votu, & aliunde futuram supponeret, atque illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasione exceptum suum votum.

65. Ex quibus coligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveat, ad conferendam gratiam supernaturaliem, utpote improportionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditions strictè tales, respectu voluntatis Divine conferendi gratiam, sed esse purus terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, in cuius Christus, prout a jure patrum hujus sententia, pertinet, ut gratia deus proper merita sua, quando homo facturus esset viribus naturalibus, quantum in se est, seu positus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet ut in supra adducto cau servi; si enim servus dat elemosynam Petro propter imperium domini, ad pulum horologium: in eo etiam, si dominus iussit, ut det elemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum præceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sæpe non daret, & à qua, præferim, si fore importuna, sæpe moveretur ad negandam elemosynam: consequenter etiam hac penitus potest se habere, ut purus terminus. ita se explicant auctores huius sententiae.

66. Addendum adhuc, quod voluntas duplicit positi sibi præfigere tales terminus 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e.g. si jubeat dominus, ut servus det elemosynam, quando sonuerit hora, & alias non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e.g. si velit

dominus, ut servus det semper elemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam posse dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinae est intentio ministri in confessione Sacramenti (si hæc intentio non sit pars Sacramenti, tibi supponitur) hac enim posita e. g. in baptismo, DEUS dat gratiam; eā non posita non dat. Secundi autem generis terminus iuxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapienter eam conferit etiam non facientibus, quod est in se. Sic Isaia 65. v. 1. dicitur: Invenierunt, qui non quæserunt me, & S. Paulus ad Rom. 10. v. 20. ait: Isaias autem audet, & dicit: Inveniens sem a non quæserunt me: palam apparuit illi, qui me non invergabant. Et hanc misericordiam ostendere sapientia DEUM erga homines latè probat S. Augustinus l. 1. contra duas epistolulas Pelagianorum c. 19. & iterum l. de grat. §. Ibero arbitrio c. 6. ubi conversionem S. Pauli in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

*Quo in sensu sit verum dictum
Principium.*

67. Dico 1. Hoc Principium, intellexum de faciente, quod est in se viribus grata supernaturale, est certissimum: Huic assertioni nemo Theologorum Catholicorum refragatur: probatur autem breviter, & claram. DEUS, quantum est in se, vult sincere, & serio, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratia supernaturali, debet ulteriore gratiam, taliter sufficiens, conferre antec. eft certum fidei, & sive probatum tract. de DEO, a. 675. prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negat ulteriore gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici fieri velis salutem; qui enim rem serio vult, debet taliter ea subministrare, quæ necessaria sunt, ad eam obtainendam, & ab alio, quam ab ipso haberi non posint, ut videtur per se clarum: tales quidem etiam necesse erit ad salutem, eft gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini salutem gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturæ, seu ponenti opera requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos supra n. 62. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hoc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus: nam si homo alius non habeat, quam vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec ramen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem; explicati non potest, quomodo DEUS serio velit hominis hujus salutem, aut quotodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentum sif. 6. c. 1. tantum negat de justificatis, tamen etiam de aliis, saltem nequit

in actuale grave peccatum (per veniale non deseritur DEUS) lapis intelligendum est, juxta SS. Patres, praesertim S. Augustinum, qui serm. 82, de tempore ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* & S. Prosperum, qui ad objections Vincentianas ad 7. ait de DEO: *Qui & priusquam deseratur neminem deserit, & multis desertores sepe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facient, quod est in se, viribus naturae, dare gratiam, simul afferunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernae: & hinc controversia pure speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, per supernaturales: in qua tamen, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta afferre, & quid ad ea responderi solet, subiungere.

69. Itaque, qui facient, quod est in se, viribus naturae, volunt gratiam conferri, pro se afferunt primò auctoritatem SS. Patrum, quos videtur est apud Suarez l. 4. de auxiliis maximè c. 15. a. n. 38. & 40, qui plus non requirent ad gratiam accipiendo, quam, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impedit: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturae: ergo. Secundò afferunt auctoritatem S. Thomae in 2. dist. 28. q. 1. a. 4. in corporis dicentis: *Non oportet, ut adus, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humanae excedentes;* sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita adus virorum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam. Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Eiam ad fidem babendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si alii, in barbaris nationibus, quod in se est, faciat, DEUS fibrevetabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel dobro remittendo: ubi Angelicus sat clare afferit, quod per vires naturae possit quis se disponere (intelligere materialiter, sive negative) ad gratiam supernam.

70. Tertiò afferunt Tridentinum, quod ieff. 6. c. 8. ait: *Fides est humana salutis uitium, fundamentum, & radix omnis iustificationis:* item illud Apolito ad Hebr. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & ingreditur in te renoverat sit:* ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plunni barbari non videntur unquam vocati usque ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo exx. 63. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturae, dedit gratiam, prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, praesertim sylvestres, nihil unquam audierunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidunt: & hinc Theologi communissime cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negative tales, hoc est, eos, qui vocati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod forte paucis accedit) vocationem non secuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. In primis ajunt, non omnes patres, & praesertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen authoritas in ma-

teria de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducuntur. Dein, eti SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modo homo impedimentum non ponat, non sequitur, quod negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus vici-

tetur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hic intelligitur præcisè negativè se habere; nam præcisè negative se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratia per neglectum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu qualicunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicuntur, per possum impedimentum intelligere neglectum gratiae, vel neglectam cooperationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius tradidit revocante in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expresse sic docet: *Nula preparatio requiritur ex parte hominis, quasi preveniens Divinum auxilium, sed potius, quecumque preparatio in homine esse potest,* ejus ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum. Iterum 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quod gratia detur secundum gradum nature, quam ex operibus.* Sumit autem, ut sepe alias, particulam magis exclusivè: vultique dicere, gratiam primam Angelis non dari, recipiendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones, qualescumque, sed solam naturam, quæ ad DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quoniam enim etiam de ea loquatur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. expresse dicit *dona gratiarum*, que verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Addit, quod S. Doctor ibi respondeat ad objectionem sibi texum: ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus, aliquo gratia jam non est gratia:* quo texu centies utitur S. Augustinus; & ali defensores gratia, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intellegendo eum de gratia actuali.

73. Ad 3. dicunt, quod nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dictam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fiduciæ strictè talem præcedit pia affectio (qua est actus imperioris actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio ostendens, elicendi esse illam piam affectionem: & ideo damnatae volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla prædicta præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediate determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus, qui

Quomodo intelligi Principium: Facient, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 105

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conductunt ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2, vocantur *inchoationes quedam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quod aliqui gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quod aliqui gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machina mundi, vel aliis naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiae supernae, vi cuius existunt, ut eum inventire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturale DEI existentis, ac remuneratores sicut enim DEI existentia, ac providentia, naturæ cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Eusebius Prophete, vel Apostolo Eccl. Canon. 4. *Si quis, ut à peccato purgetur, voluntatem nostram DEUM expellere contendit, non autem, ut etiam purgari velim, per S. Spiritus infusionem, & operationem, in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui S. Eccl. Canon. 7.* Si quis per naturam vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare ..... posse confirmat ..... heretico fallitus spiritu, & Can. ultimo ait Concilium: Credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, sed ipse nobis, nullis precedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.

Ex his sic argumentantur sententiae hujus patroni. Juxta sententiam afferentium, DEUM dare gratiam facient, quod est in se, viribus naturae, videntur hic reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subiuncta. Si quis viribus naturae, colendo DEUM & ante acceptam gratiam cum invocando, faceret, quantum est in se, dare ut ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursum, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil si infideles possint absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeo si de absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instrutis; quia imprimit, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratio, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundo, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponit ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus R.P. auct. Mayr, Theol. Tom. I.

O^o

cap. 4. in respon. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: & dubitas esse DEI dona?* ergo, cum ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum meritam nostram dari, cum aliquid procedere boni operis ex ipsis boni inibus, propter quod gratiam consequantur*, affirmas: ergo boni illi conatus sunt meritorum gratiae, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecedenter ad gratiam non inventi ultum bonum opus. Tandem sepe hortamus hereticos, ut orient DEUM, ad impetrandum fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hoc autem vicius respondent priores sententias authores, quod Canones, vel Capitula Arauficanis se non ferian; cum non loquantur de invocatione qualicunque, quae sit tantum removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: fed de ea, quae sit dispositio positiva conducens, & meritorum falem de congruo. Secundo aijunt, quod in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, expet voluntatem nostram, ne (tibi dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed sepiissime det gratiam, sepiissime legerentibus, ut S. Paulus furent. Addunt, quod etiam, quando DEUS vult prius hominem facere, quod est in se, tamen non expectet opus aliquod meritorum, ut Semipelagianis volebant, quibus S. Augustinus sepiissime exprobaret, eos merito creditatiles vel gratiam impetrari.

Pariter hos pravios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam aeternam; (sicut non bene diceretur, quod comelio spectet ad celebrandum sacram de qua n. 60.) cum non sint dispositions positiva, sed tantum negativa, seu sint tantum removentia prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam votacionis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hic replicetur, gratia ista dici, neque Concilium Arauficanum in Semipelagianis reprehendere, quod meritoria esse opera velint, cum nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. eiusdem supra cit. operi: meritoria intellexisse, cùm ait, DEUM fidem inspirare, nullis precedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinus, & Prospicere dicere, si quid boni ex nobis praecedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quolibet bono, sed de bono vere Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratia defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in prefat. ad psal. 31, negat, impium sine fide facere bonum opus: epif. 107, ad Vit. Iesum, ante medium Romanorum egregia facta, per quae ait, eos preclarare, gloriostissimeque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona. Rufus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quae non profundit ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infra n. 87. & seq.

At vero actus, ante fidem viribus naturæ eliciti, non sunt bonum vere Christianum, hoc est, positivè disponens ad aeternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversarii, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundatur iusta excusatio, qualia opera, studia, aut operationes a Semipelagianis ad trahuntur, quæque S. Prosper judicabat a meritis separati non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis a. 12, ubi per plura capita fusæ hanc questionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adverxæ sententæ patroni, textum illius non probare, dari jam opera bona, seu falatoria, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam ad veræ sententias authores vult esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arauficanum super citatum c. ultimo exp̄s̄ ait: *Cornelli centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachei, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divine largitatis donum:* & utique vult intelligi de fide eius, antequam à S. Petro plenè fui instrutus: adeoque ejus bona opera nullo modo praecesse rationem vocationem ad fidem. Pariter in hereticis, quos hortamus, ut orient, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandum fidem, ut his supponitur, jam praecessit, falem votatio supernaturalis ad fidem: in multis, si tantum sint heretici materiales, praecessit jam ipsa fides, implicitè credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statutus, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Gallie an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero 4. Sept. priorem sententiam, quae vult ex pacto cum Christo initio conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censurâ fatis severâ notâsse, & pactum hoc appellâsse commentum temerarium, & erroneum, nec solum tacente, sed etiam adverfante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Praefules noluerint extra Galliam extenderent.

80. Sed quarti hic potest, quid requiratur ad hoc, ut qui faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundum sententiam cooperari gratia Divina, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, debet iusta ratione dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia eius auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tandem, donec effluxerit terminus à DEO praefixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cum videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera calo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primū post plu-

Quomodo intelligi Principium: *Faciens, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam.* 107
ra peccari, damnat, sine viito acceptio[n]is perfidiarum; eq[ue]rūD EUS nemini quidquam debet, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro libitu statuere.

Unde, quemcumque terminum DEUS praefixerit, semper justissimus est. Et quamvis durante eo termino occurrat tentatio gravis, & tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolute vinci potest, imputabatur homini, si eam non vincat; quia non requiritur major libertas ad faciendum, quod est in se, quād ad non pecundandum, ad quod sufficit libertas physica. Quia in re grati agnoscere debemus benignitatem DEI, erga fidèles præ infidelibus; nam illi DEUS confortat longè majora auxilia, & libertatem totum, quād infidelibus, quod S. Paulus. ad Tim. 4. v. 10, tradit, dum ait: *Speramus in DEUM vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quod si infidelis incipiat facere, quod est in se (sive cooperando gratia supernaturali, sive ex viribus naturæ, prout vel prior, vel secunda sententia supponitur) DEUS semper det majora auxilia, quibus juvet ulterius ad perficiendum, & implementum totum, quod DEUS praefixit, & requirit ad hoc, ut homo ille dicatur tecis, quod in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tantum verum de hominibus facientibus, quantum est in se, antequam peccatum grave commiserunt (hoc enim absolute est necessarium, ut DEUS dicatur, omnes homines sincerè velle salvos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus, qui se peccaverunt, faciunt, quantum est in se, ut resipiscant, & alia peccata nova evitent; his enim non negari gratiam est valde consentaneum misericordia Divina, quae non vult mortem peccatoris, ut habet Ezechielis 33. v. 11. & fuisse probatur à Theologis, afferentibus, DEUM nemini, quād illic vivit, negare gratiam sufficiēt ad poenitentiam agendum, & salutem obtinendam, de qua re agendum in tract. de p[ro]p[ri]etate.

Dico: *Gratiam sufficientem*; nam efficacem stictè talem (hoc est, quæ non tantum afferat vires sufficientes, & habeat efficaciam in actu primo, sed quæ prævalit per scientiam mediā conjungens infallibiliter cum confusione) DEUS non promisit: & hanc non debet dare, neque illi, qui diu non peccarunt, & fecerunt, quantum in se est; quia necessaria non est ad libertatem humanam, ut hic suppono, & patet ex eo, quid alias nulla alia est sufficiens, adeoque, qui non consentit, non habuisset gratiam sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, de gratiam efficacem, aliis non peccantibus, de tantum sufficientem, responderet, hoc refundendum esse in sapientissimam, & liberissimam voluntatem Divinam, quæ omnium causas habet, ut insigniter scribit S. Augustinus l. de spiritu. Litera ad Marcellinum c. 5. Quidquid eorum non facit, sive exemplo est quidem in operibus factis: sed apud DEUM, & in ejus virtute, habet causam, qui fieri possit: & in ejus sapientia, quare factum non sit. Quæ causa, etiam si latet hominem, non

ARTICULUS V.

An sine gratia supernaturali possit aliquis in ordine naturæ moraliter bonum fieri.

83. Dico 1. Homo sine gratia supernaturali non in omni actione necessario peccat. Conclusio h[ab]et est omnium rectè sentientium: & certa ex definitionibus complurium Pontificum, feliciter Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. & praetertim, Clementis XI. in Constitutione Universitatis. contra Quesnellum sic inter Baianas damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratia DEI adiutorio non nisi ad peccandum valet: & 28. Pelagianus error est dicere, quid liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. item 35. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Similes his sunt propositiones 38. 40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Necessitate est, infidelem in omni opere peccare. Clemens XI. hanc 38. Peccator non est liber, nisi ad malum sine gratia liberatur. & 39. Voluntas, quam gratia non preceperit, nihil habet lumen, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se precipitantem, virtutum, nisi ad vulnerandum. Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. & 40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem. Omitto alias similes à Pontificibus damnatas propositiones, ne nimis sum longus. Sed quodlibet jam est, an homo sine gratia supernaturali possit actum naturale moraliter bonum efficeri.*

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum habituali, tum actuali, potest aliquod opus, in ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico aliquod opus bonum facere, ad quod verificantur dum sufficit; si possit leviora opera bona facere; nam de difficultioribus e. g. de amore DEI naturali super omnia, de victoria gravis tentationis, & maximè de observantia totius legis naturalis, agemus inferius. Conclusionem sic explicatam tenent Suarez, tota l. 1. de gratia. & in 1. p. 1. 2. de p[ro]p[ri]etate. c. 12. Gonetus tom. 4. disp. 1. a. 3. s. 5. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 3. n. 50. Valentia tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3. Rho:

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. s. t. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Leclum, & plurimos alios ex nostris & externis. & n. 10. omnes ferunt Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas l. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corrupti sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit. Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet tuto bono nature privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corrupti, per virtutem sue nature, aliquod bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas. Et alia iusmodi: non tamet totum bonum sibi connaturale, ita, quod in nullo deficit. Quamvis autem deinceps dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cum hoc auxilium non quam vocer auxilium gratiae, idque etiam requirat articulo precedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad illud, vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probat conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. Gentes, que legem non habent, naturaliter ea, que legis sunt faciunt: ergo gentes, sive illi homines, qui non habuerunt legem Moysis, naturaliter, sive ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, que legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licit autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari. Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de genibus ad fidem conversis, que non habuerunt legem Moysis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. Et seq. ex communione Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, que non habuerunt Mosiacam legem, sive deinde fideles, sive infideles fuerint: cui expositioni, et si aliquibi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet exc. 28. de spiritu & litera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. Et seq. quod etiam monstrat de S. Prolpero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Basi. 22. Cum Pelagio sentiunt, quod textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, que legem non habent, naturaliter que legis sunt, faciunt: intelligunt de genibus, fidei gratiam non habentibus. Ex qua damnatione saltem habetur, nonstram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: que legis sunt: intelligi debere de operibus legis materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitiatas. Contra enim est: hoc prorsus arbitrio, & gratia dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem naturaliter, rectè probat Suarez loc. mod. cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiae.

86. Addit, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Basi. fc. 37. Cum Pelagio sentiunt, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ ipsis viribus ortum dicit, agnoscit. Et ceteri. Non nisi.

Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus: Et gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Evidenter, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censure, sed & ratione doctrinae, damnatas esse, trahunt auctores gravissimi, afferentes, secum tenentes Bellarminum, & Cunerum, quibus, ut ipso presentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Leibus Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis author.

Saltem ex his damnationibus habetur, nonstram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificis conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sif. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, que vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, sunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; alias superflua esset definitio: ad quid enim definiatur, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. In primis Patres Græci, teste Ariaga loc. cit. n. 84. hanc sententiam ferunt omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. ferm. 7. de Quadrages. pro hac sententia sic loquitur: Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad premia eterna non pervenit, alia est conditio operum celestium, alia terrenorum: ubi per terram utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per eam perveniri ad celum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Ariagam. a. n. 10.

Aliquis tamen hujus S. Patris textus adducit. Sic ep. 5. ad Marcellinum, confiteruntur, auxerantque virtutibus, eti non habentes veram pietatem erga DEUM verum, que illos etiam in eternam civitatem possit salvi religione perducere, cunctis tamen quamdiu sui generis probitatem. Ecce manifeste distinguit virtutes conducentes ad eternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitatem. Idem l. de spiritu & litera c. 28. de Iudea: Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimum aliquid anima rationali, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliis vitam transfert, beatam, & eternam, legem habet immaculatam. Et post pauca: Sicut enim non impeditur a vita eterna justus quædam peccata venialia, sive quibus bac vits nondicitur, sic ad salutem eternam nihil profani impio aliquia bona opera, sive quibus difficilime vita cuiuslibet peccati boni inventur.

Kurius l. 3. Hypognosticon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: Ese, satemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, que ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè pergere: sed tantum in operibus vitiis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, que de bona naturæ oriuntur, id est, sive labore in agro, sive manducare, & sive, sive habere amicum . . . . sive, quidquid bonum ad presentem pertinet vitam. Evidenter fate-

An sine gratia supernaturali possit aliquid in ordine naturæ moraliter bonum fieri. 109

Bellarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini: cum non videantur habere phrasis hujus S. Doctoris, nec ab antiquis liberum arbitrium non habet de suo, sed à DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. difi. 28. q. 1. a. 1. ad 2. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonificium Papam: Non potest homo aliquid bonum velle, nisi iuretus à DEO, qui malum vellet non potest: ait enim: DEUS non tantum iuratos ad bene agendum per habitum gratie, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, facit in qualibet re operativa, etiam exterius occasiones, & auxilia prebendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest . . . . Vel dicendum, quod Augustinus intelligit de bono merito. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimum ex Augustino despunt) est intelligendum. Eadem hac responsio servit ad confirmationem &c.

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitaliem. Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus finit habere nonnulla velut opera bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, praecipue in gente Romana, qui preclare, glorioseque vixerunt. Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: omne, quod non est ex fide, peccatum est: & sine fide impossibile est utique placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediocritatem, a quo voluntur opera eius, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valit: ad justitiam vero, nisi divinitus liberatum, adjutumque, non valet. & de spiritu & litera. c. 3. Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. Et sermone 13. de verbis Apostoli c. 10. Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, jaces. & c. 11. Prorut, si debuit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris. Agis inde illo non adjuvante, libera voluntate; sed male. Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 8.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. O B. 1. Concilium Araucanum II. can. 22. ait: Nemo habet de suo, nisi mendacum, & peccatum: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali. Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: Multa in bonis bona sunt, que non facit homo: nulla vero facit homo bona, que non DEUS preficit, ut faciat homo: ergo.

Repf. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus elicendiis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorum sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, que potius ascribuntur libero arbitrio quam DEO. Ut ibi, noto, quod actus mali soli sunt, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicuntur liberum arbitrium habere